

РСФСР-са Конституция проект жылы

Советас Чрезвычайнөй XVII-өд Всероссийскөй Сезд вылын

М. И. КАЛИНИН жортлөн доклад

териальнөй, обеспеченнелөн, политическөй сознаниелөн, творческөй возмөстчөмлөн быдмөм—мижан республикаса став народжаслөн да

национальностжаслөн характернөй черта. Ташомөс политическөй результатжасыс коммунистическөй партия национальнөй политикалөн.

номнөй областжаса советжасөн 5 вога срок кезлө. Народнөй суджас бөржыссөны районса гражданадн всеобщдөй, вескыд да равнөй бөржысан право подув вылын гусөн гөлдөсүтөмөн кујим вога срок кезлө.

Но законност колдө лоны өтө мижан став олөмын да мижан став некультурностын меджыд локторнас лөб исконно-русскөй вичдөласжасы да полудикаржаслөн привычкажасы попустительство, коджас зидөны сохранилны калужскөй законност, казанскөй законностыс торжалөмөн...²⁾

Ленин требуйтлис прокуратурамыс, медым сийдө вичдөс став республикаын законжас збылыс өтиногөн гөгөрводем установитөм бөрөа, некушөм меставывса торжалөмжас да некушөм меставывса вляжаниежас вылө вичдөтөг.

Тажө ленинскөй требованиеыс азис ассыс петкөдчөм мижан Конституция проектын.

дасөткөд главын виставсө граждана основнөй правојас да обязанностјас жылыс. Тајө главыс лөсалө Союзнөй Конституцияса сийдө главокд. Ферт, сийдө ем і став мукдө советскөй республикајаса конституцияјасын, но некизи оз вермы лоны став капиталистическөй странајаса конституцияјасын, весиг і медеа демократическөй странајасас. да мөд ногөн оз вермы і лоны. Тајө статјасыс лөсалөны сөмын социалистическөй государстволы.

РСФСР-са гражданадөн ем уж вылө гарантированнөй уж полчитөм вылө право, најө ужис лыд да качество серти дон мынтөмөн. Тајө правосө гижөма 124-өд статјаны. Збылвылас Конституция сөмын юридическөја оформлајтө днја положенијесө, өд социалистическөй овмөс котыртөмөн, советскөй общшествоса производителнөй вынјас быдмөмөн ужтөмалөмсө мижанын бырөдөма.

Вермас-ө кушөмкө капиталистическөй страна, весиг медеа озырыс, сувтөдны ас војас ташөм мог? Ферт, оз вермы. Капиталистическөй общшестволөн природаыс требуйтө ужтөмалысжасыс запаснөй армия. Промышленнөй кыптөм да бешеннөй биржевөй спекуляция дырји тајө армияыс чинө. Кризисјас заводитчөм бөрын рабочјаслөн выжыджык јукөдыс колдө ужтөг. Такөд өтщөщ капиталистјас вывти јона личкөны ужалыојас уждон вылө. Ташөм ногөн, ужтөмалыс шыгјалөм вылын да ужалыөдн корысалан олөм вылын капиталист зилө сохранилны аслас прибылыс вылын нормасө.

Германияын фашизмдөн вескөдлысжасыс власт бөдтөгөн көсыюисны песовтны сылисө капиталистјасы, заставитны налы лыдфыоны кызи государство, сизі і производителјас интересжаскөд. Оніжө став мירים азгө, мыј тајө вөли дорвын ылөдлөм. ылөдөма рабочјасөс, ылөдөма крестанаөс, ылөдөма посны буржуазияөс, ылөдөма интеллигенцияөс. Важ мозыс колө гырыс помещикјаслөн, промышленностса магнатјаслөн, спекулантјаслөн да биржевикјаслөн выжыдалөм, коджасыс интересжасөс дорјө фашизм. Фашизм власт бердын—сийдө финансөвөй капитал медеа реакционнөй элементјаслөн вога террористическөй диктатура.

²⁾ Ленин, XXVII-өд том, мөд 13д. 298—299 л. 6.

(Помыс лөб локтан номерын)

Редактор пыфди
А. ЧЕРЕДОВ.

Советскөй демократия туганјасө

Көкжамысөд глава индө государственнөй власт местнөй органжасыс—крајевөй советсан сиктса советдө—правојассө да обязанностјассө:

„Крајжасын, областжасын, автономнөй областжасын, национальнөй округжасын, административнөй округжасын, районжасын, каржасын, сиктжасын (станцияжасын, деревнајасын, хуторжасын, аулжасын) государственнөй властлөн органжасыс—ужалыс јөз депутатјаслөн советјас“. (77-өд статја).

Тажө советжасыслөн исполнительнөй да распорядительнөй органжасыс—надн бөрјөм исполнительнөй комитетјас, председатель, сийдө вежысјас, секретарјас да шленјас составын, РСФСР закондөн урчитөм лыдын.

Ужалыс јөз депутатјаслөн крајевөй, областнөй, окружнөй, районнөй, карса да сиктса советжаслөн исполнительнөй органжасыс подотчөтнөйөс кызи асланыс советлы, сизі і вылын сулалыс совет исполнительнөй органы. Вылын сулалыс советжаслөн да најө исполнительнөй комитетјаслөн ем право отменајтны улысса советжасыс да најө исполнительнөй комитетжасыс законлы паныд мунад да государство интересжасыс противоречитыс шумјассө да распорядениејассө.

Властлөн меставывса органжасыс кутөны кык пөлдөс төдчанлун: кызи і меставывса государственнөй властлөн орган, і кызи меставывса населениелөн бөрјөм орган. Та серти сылөн і подчинениеыс кык пөлдөс. Вылынжык сулалыс совет оз сөмын контролирујт улынжык сулалыс совет действејасыс законностсө, но і вескөдлө наөн і, аслас өчередын, нуө кывкутөм улынжыкса совет действејасыс. Тајө петө советскөй строј структураыс.

Промышленност, вузасөм мижан ставнас государство либө кооперация кыын. Му ем государстволөн, мөднөг-кө став народлөн, социалистическөй собственност. Государственнөй народнохозяйственнөй план урчитө Союзлыс пөшти став производствосө. Быд сиктса совет пөртө олөмө тајө планысыс кушөмкө јукөн. Быд колхоз, быд производственнөй јединица нудны государство воын кывкутөм государственнөй планлыс ассыныс јукөнсө олөмө пөртөмыс, көт сийдө хозяйственнөй јединицаыс і абу вескыда государственнөй. Меставывса советјас, общегосударственнөй планјас олөмө пөртөмөн, јитөны населениелөны интересжасө став государство интересжаскөд.

Но советжаслөн ем і мөдар бөкыс, сийдө—налөн населениелөкөд топыд јитөд. Советжас бөржыссөны населениелөн всеобщдөй, равнөй да гуса бөржыссөмјас пыр. Сиз-кө, бөржысысјасөн најөс личкөмыс, бөржысысјасыс корөмјассө төдөмыс, бурещ најө местаслөн торчалөмын советжаслөн асланыс заинтересуйтөмөс,—сетөны тыр позанлун обеспечитны местнөй нуждајас. Местнөй интересжасөс общего-

сударственнөйјаскөд, мөднөг-кө общшеченароднөйјаскөд сөгласуйтөмыс привајтсө кызи населениелөны, сизі і советскөй органжасыс коммунистическөй партияөдн.

Мижан врагјас рафөјтөны инданы, мыј советжасөн вескөдлө партия. Тајө вескыд. Но најө оз гөгөрвоны сийдөс, мыј партияыс ез јенежсан ус. Сени сиз-жө кызын-нас местнөй јөз. Сиз-кө местнөй органжаслөн населениелөкөд јитөдыс кык пөвса—і партия вич куза, і советјас вич куза.

Таын мижан торжалөмыс капиталистическөй странајасыс. Төдөмыс, власт органжаслөн ташөм течөдыс вермас лоны сөмын социалистическөй государствоын. Советскөй властлөн органжасыс не сөмын матынөс население массајасы, најө зик народнөй властлөн органјас, коджас уна сурс везжасөн јитчөмаөс ужалыс јөзкөд. (Аплогисментјас.)

Тани ми мунам Лениндөн индөм тујөд:

„... мижан ем „чудеснөй средство“ пырыстөм-пыр, өтчыд кучкөмөн **дасмындаавны** мижанлыс государственнөй аппарат, средство, кодө некор-на ез вөв ни оз вермы лоны нөдти капиталистическөй государстволөн. Тајө чудеснөй делөыс ужалыс јөзөс, беднотаөс государстводн вескөдлан быдлунја ужө кыскөм“).

Мижан Конституция, государственнөй власт меставывса органжасыс правојассө да обязанностјассө индөмкөд, мевожыаыс урчитө советскөй органжасыс і структурасө. Тајө јукөнсө—сујөмыс кутө выжыд төдчанлун. Тајөн луктысө пом быдсама произволлы да меставывса правотворчестволы. Конституция стөча урчитө совет јукөджасыс функцияјассө да взаимоотношениејассө. Сиз-кө, Конституцияөс обсудитөгөн мижанлы колдө торја выжө вниманиелөн вичөдлыны мижан советјас организационнөй построениејас вөпрос динө. Ме ог сомневајтчы, мыј тајө кыпөдас сездывывса делегатжасыс мөвпјасөн живөја вежласөм.

Жортјас, ме ог сувтлы **өкмысөд** глава вылө, көнө сорнитсө РСФСР бјуджет стрөйтөм жылыс. Сы вылын, ме думыс, торјөн сувтлас Сулымов жорт.

Суд да прокуратура жылыс Конституция проектын виставсө **дасөд** главын, кодө лөсалө Союзнөй Конституцияса өкмысөд главокд. Партия да правительствө уна вөчисны, медем кыпөдны рөлсө да төдчанлунсө мижан судебнөй да прокурорскөй системалыс. Конституция проект серти суд да прокуратура самостөјателнөй органјас. 118-өд статјаын вескыда виставөд: „суджас независимөйөс, і подчиняјтчөны сөмын законлы“. Автономнөй республикајаслөн да областјаслөн, крајјаслөн да округјаслөн Верховнөй Судыс бөржысөс соотвөтствујушцөй верхоннөй советјаслөн да ужалыс јөз депутатјаслөн крајјасса, областјасса да авто-

¹⁾ Ленин, XXI-өд том, 264—265 л. 6.